

Izjaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2637 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2637 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

ETO-YEAR XXXV. Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1932, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., PETEK, 6. AVGUSTA (AUGUST 6), 1943 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 153

CATANIA, MUNDA, OREL, BELGOROD PADLI!

Rusi okupirali Orel, trdnjasko mesto, po zdobitvi nemške bojne črte. Nacijska časniška agentura DNB priznala trijumf ruske armade v poletni ofenzivi. Ostanke nemške sile beže pred Rusi, da se izognejo uničenju. Tretja ruska armada v ofenzivi na ozemlju ob reki Mius in v Donski kotlini. Osiščna bojna črta v Siciliji se ruši pod udarci zavezniške sile. Ameriške čete zasedle točke na obeh straneh japonske letalske baze

Zavezniški stan. Afrika. 5. Angliška osma armada je danes okupirala Catanijo, drugo največje mesto v Siciliji, po treh tednih velike ofenzive. Kampanja v Siciliji gre h koncu.

Munda. New Georgia. Solomoni. 5. avg. Japonska letalska baza na otoku Novi Georgiji v točju Solomonov je po 35 dneh obleganja padla v roke ameriških čet.

Moskva. 5. avg. Ruske čete so danes dokončale okupacijo Orla. Ruski bombniki silovito napadajo bežečo nemško armado, ki se je umaknila proti zapadu. To je prva večja ruska zmaga v poletnem času v dveh letih vojne. V istem času so Rusi zneli Belgorod.

London. 5. avg. Ruske čete so drle v Orel, trdnjasko nemške obrambne sisteme, ki so ga Nemci držali skoro 22 mesecev. Poročilo pravi, da so v teku ljube bitke med Rusi in Nemci na obeh mestih.

Nemška časniška agentura DNB je priznala trijumf ruske armade v prvi poletni ofenzivi in da so se nemške čete umaknile na prej pripravljene pozicije. To pomeni, da ostanke nemške vojaške posadke okrog 50.000 vojakov beže pred Rusi, da se izognejo popolnemu uničenju.

Radio Berlin je danes zjutraj razglasil vojni nemške sile iz Orla.

Sovjetski vojni buletin, objavljen danes zjutraj, pravi, da so Rusi okupirali 80 vasi in naselbin in zdrobili nemško bojno črto. Nemci so morali pustiti večje zaloge orožja, streliva in drugega bojnega materiala, ki so prišle v ruske roke.

Nemško poročilo o rednem komunikaciji vojskih čet iz Orla je v konfliktu z ruskim naznanilom, da sovjetska sila drobi ostanke sovražne armade.

Padec Orla je demonstracija udarne sile ruske armade, ki je začela ofenzivo 12. julija na fronti Kursk - Orel - Belgorod. Orel je bil glavna trdnjavska točka v nemški obrambni steni na vzhodni fronti, ki drži do Smolenska. Izguba pomeni, da bodo morali Nemci umakniti do Brijskaja, 80 milj zapadno od Orla.

Moskva je prej poročala, da so Rusi zasedli 40 naselbin na južnozahodni strani Orla v naslovo, v katerih je padlo več tisoč sovražnikov, zaplenili velike število tankov, topov, strojne in drugega orožja. Ruski letalci so sestrelili 54 nemških bojnih letal v spopadih nad fronto.

Tretja ruska armada je v ofenzivi proti Nemcem na ozemlju ob reki Mius in v Donski kotlini na južnozahodni strani Voronjograda. V tej je že razbila 236 nemških tankov, letalci pa so uničili 138 letal v zadnjih 24 urah.

Zavezniški stan. Afrika. 5. Pod kritjem topniškega bombardiranja in bombnih napadov so ameriške, britske in kanadske čete naredile nadaljnje luknje v rušeh se osiščni bojni črti ob gori Etni na konici Sicilije. Ameriške čete so zasedle Caronijo na severnem obrežju, štiri milje proč od San Stefana, strateškega mesta, ki je padlo v torek.

Zavezniški stan. Afrika. 5. Pod kritjem topniškega bombardiranja in bombnih napadov so ameriške, britske in kanadske čete naredile nadaljnje luknje v rušeh se osiščni bojni črti ob gori Etni na konici Sicilije. Ameriške čete so zasedle Caronijo na severnem obrežju, štiri milje proč od San Stefana, strateškega mesta, ki je padlo v torek.

Nov dokaz enotnosti Francozov

Spojitev francoske oborožene sile

Alžir. Alžirija. 5. avg. Generala Henri Giraud in Charles de Gaulle sta izmenjala pisma, v katerih hvalita drug drugega in izražata zadovoljstvo nad dosego sporazuma, ki je utrdil enotnost med francoskimi skupinami in omogočil skupno delo za osvoboditev Francije. Pisma so bila objavljena po združitvi vseh branž francoske oborožene sile v severni Afriki.

General De Gaulle je prej izdal odredbo s pozivom na borbeno Francoze, naj priznajo Girauda kot vrhovnega poveljnika francoske oborožene sile. S to javno demonstracijo enotnosti se je začela tudi kampanja, da Amerika prizna francoski odbor kot začasno vlado vse Francije.

List Derniere Nouvelles trdi, da bi bila Velika Britanija priznala francoski odbor, če ne bi bilo opozicije s strani ameriškega državnega parlamenta. List dalje pravi, da je državni tajnik Cordell Hull storil politično napako z dajanjem potuše reakciji.

Dogovor priznava Girauda za vrhovnega poveljnika vse oborožene sile francoskega imperija, dočim je De Gaulle na podlagi tega dogovora načelnik odbora za narodno obrambo. Slednji pravi v pismu Giraudu, da je popolnoma uverjen, da mu bodo borbeni Francozi sledili in se pokorili njegovim odredbam.

Nov rekord v gradnji parnikov

Ladjedelnice zgradile 1046 parnikov

Washington, D. C., 5. avg. Federalna pomorska komisija je objavila poročilo o dosegi novega rekorda v gradnji parnikov. V prvih sedmih mesecih tega leta so ameriške ladjedelnice zgradile 1046 trgovskih in tovornih parnikov. Tonaža teh je enaka oni vseh parnikov, katere je Amerika imela pred japonskim napadom na Pearl Harbor.

Komisija je razkrila, da so ladjedelnice samo v juliju zgradile 158 novih parnikov. Skupna tonaža v tem letu zgrajenih parnikov znaša 10,485,500 ton.

Program določa zgradnjo parnikov v tem letu s tonažo 19,000,000 ton. Pomorska komisija pravi v svojem poročilu, da bo ta cilj dosežen. Vse ameriške ladjedelnice obratujejo s polno paro.

Notranji tajnik Ickes v Chicagu

Chicago. 5. avg. Notranji tajnik Harold L. Ickes, ki je tudi koordinator olja in gasolina, je dospel sem, da nastopi pri zaslišanju, ki se prične v Palmer Housu. Zaslišanje vodi kongresni odsek, kateremu načeluje kongresnik Brown, republikanec iz Ohia. Vprašanje je, ali naj se restrikcije glede znižanja porabe gasolina, ki so v veljavi na vzhodu, raztegnejo na srednje in zapadne države. Ickes je nedavno izjavil, da je on za izenačenje porabe gasolina, kar pomeni, da ga bodo avtomobilisti na vzhodu dobili več, oni v srednjih in zapadnih državah pa manj, če bo obveljala želja notranjega tajnika.

AMERIKA MOLČI O DOGOVORIH Z ZAVEZNIKI

Vprašanje restavriranja kolonij in poseščin SENAT BO IMEL GLAVNO BESEDO

Washington, D. C., 5. avg. Državniki Združenih narodov posvečajo veliko pozornost vprašanju statusa kolonij, toda ameriška vlada še ni razkrila, ali so bili sklenjeni dogovori, nanašajoči se na ta problem, med njo in zavezniki. Nekateri državniki le trdijo, da je bilo to vprašanje deloma rešeno.

Neki visok uradnik v državnem departmantu je dejal, da ni bil sklenjen noben dogovor med Ameriko in ubežnimi vlada v Londonu o kolonijah, ki so prišle pod kontrolo sovražnika. Vprašanja restavriranja kolonij se je dotaknil le predsednik Roosevelt v svojih deklaracijah. Prvič ga je omenil, ko so ameriške in angleške čete udrele v francosko severno Afriko, ko je zagotovil Španjo in Portugalsko, da zavezniki ne ogražajo integritete njihovih kolonij. To se je smatralo za namig, da ne bosta imela sitnosti v povojni dobi, če ostaneta nevtralnini.

Nekaj mesecev pozneje je Roosevelt dal sileno zagotovilo francoskemu ljudstvu, ko zavezniška sila še ni kontrolirala severne in zapadne Afrike. Obe Afriki sta sedaj pod zavezniško protekcijo, uprava pa je v rokah francoskega odbora, čigar glavni stan je v Alžiru.

Belgijska ubežna vlada v Londonu še vedno upravlja Kongo, kolonijo v Afriki, holandska pa Gvinejo in Arubo. Slednja je gotova, da pride Vzhodna Indija pod njeno kontrolo po porazu Japoncev.

Govornice se vzdržujejo, da je ameriška vlada sklenila tajne dogovore z ubežnimi vlada in glede povojne vrnitve kolonij in razdelitve osiščnih pokrajin. Te govornice so brez podlage. Sleherno zagotovilo mora zavzeti značaj pogodbe, te pa niso veljavne, če jih ameriški senat ne potrdi. Rooseveltove izjave se v luči tega dejstva more smatrati le za njegova osebna zagotovila.

Nova preiskava proti bundovcem

Chicago. 5. avg. Nova federalna preiskava proti Nemško-ameriški bundi in pridruženim organizacijam, ki so in še širijo nacijsko propagando v Ameriki, se je pričela. Naperjena je proti Nemško-ameriški poklicni ligi, ki je bila ameriška branja nemške delavske fronte, katere vodja je dr. Robert Ley, in sorodnim organizacijam. Med temi je Nemško-ameriško šolsko društvo, ki je širilo nacijske ideje med šolarji in odraslimi. Agentje federalnega detektivskega urada pregledujejo zdaj knjige in druge rekorde nemških organizacij. Nemško-ameriški bund je bil sicer razpuščen po japonskem napadu na Pearl Harbor, toda bivši člani bunda delujejo tajno.

Liberalci v kanadski provinci poraženi pri volitvah

Toronto, Ont., Kanada. 5. avg. Liberalna vlada premijera Harryja Nixona je bila poražena pri volitvah v provinci Ontario. Zmagal je Mitchell Hepburn, bivši liberalci, ki je kandidiral kot neodvisnež. Liberalci so dobili samo 13 sedežev v provinci in zbornici. Hepburnova skupina in druge stranke pa 27. Nekaj sedežev so dobili socialisti in konservativci.

Domače vesti

Milwauške novice
Milwaukee. 5. avg. Dne 2. t. m. je umrl rojak Josip Macele, ki zapušta ženo, štiri sinove, tri hčere in osem vnukov ter vnukinj. Pred črni se je težko ponesrečil mestni kolesarski policist Anton Primožič. Na motociklu je zasledoval neki avto, ki je prehitro vozil in pri tem se je prevrnil ter dobil težke notranje poškodbe. Nahaja se v bolnišnici. V letovišču Land O' Lakes se je ponesrečil slovenski trgovec Steve Novak iz West Allisa. Ko si je grel vodo za kopel, je eksplodiral plin in močno ožganega so odpeljali v bolnišnico.

Is Colorada
Denver, Colo. Pred dnevi je tukaj umrl rojakinja Mary Peterlin, ki zapušta moža, sina, tri hčere in sestro. Druge podrobnosti niso sporočene.

Sto ameriških letalcev pokopanih v Rumuniji

London. 5. avg. Italijanska časniška agentura Stefani poroča danes iz Bukarešte, da je bilo zadnje nedeljo pokopanih sto ameriških letalcev, ki so bili ubiti med napadom na rumunske petrolejske vrelce. Američani so bili pokopani v Pleitu z vojaškimi častmi poleg trinajstih Rumuncev in devetih Nemcev, ki so bili ubiti pri istem napadu. Protestantki pastor je opravil obrede in po pokopu so nemški in rumunski vojski izstrelili salvo Američanom v zadnji pozdrav. Večina ameriških letalcev je bila tako ožganih, da je bila identifikacija nemogoča.

Pomoč ameriškim vojnim ujetnikom na Japonskem

Washington, D. C., 5. avg. Možnost, da bodo ameriški vojni ujetniki na Japonskem dobili pomoč s posredovanjem mednarodnega Rdečega križa, omenja pismo, ki ga je državni tajnik Cordell Hull poslal kongresniku Ewingu D. Thomasonu, demokratu iz Texasa. Hull pravi, da so zadnji razgovori v teku, zaenoto pa izraža upanje, da bodo uspešni. Pomoč, če se upanje izpolni, bo v obliki zdravil, živeža in drugih potrebščin.

Vai politični jetniki v Siciliji izpuščeni

Alžir, Afrika. 5. avg. Ameriški general Eisenhower, vrhovni poveljnik zavezniških armad v Afriki in Sredozemlju, je danes odredil, da morajo biti vsi politični jetniki v Siciliji izpuščeni na svobodo. Zavezniški so našli na tisoče jetnikov v raznih koncentracijskih taboriščih, kamor so jih vtaknili Mussolinijevi fašisti. Mnogo teh jetnikov se je takoj ponudilo v službo v zavezniški armadi.

Nemški feldmaršal zaprt v vojaški trdnjavi

London. 5. avg. Feldmaršal Brauschitch, bivši vrhovni poveljnik nemške armade, je zaprt v neki vojaški trdnjavi, se glasi poročilo iz Stockholma, Švedska. Tja ga je poslala Hitlerjeva vlada. V zadnjem decembru so krožila poročila, da je Brauschitch postal vodja militaristične klike, ki je nameravala "izolirati" Hitlerja in skleniti mir z zavezniki.

Stalin odpotoval na fronto

London. 5. avg. Sem dospelo poročilo pravi, da je premier Josef Stalin zapustil Moskvo in odpotoval na fronto. Njegove posle bo v odsotnosti opravljal V. M. Molotov, komisar za zunanje zadeve.

Eden pojasnil stališče zaveznikov

Italija ni dobila mirovne ponudbe

London. 5. avg. Zunanji minister Anthony Eden je dejal v parlamentu, da Italija ni dobila mirovne ponudbe od Združenih narodov in da se ti ne bodo odpovedali zahtevi, ki je brezpogojna kapitulacija. Eden je odgovorjal na vprašanja poslancev, ki so hoteli vedeti, ali ni poslanica, katero je ameriški general Dwight D. Eisenhower, vrhovni poveljnik zavezniške oborožene sile, naslovil Italiji, mirovna ponudba. V tej je bilo med drugim rečeno, da Italija lahko dobi časten mir, če kapitulira.

Važna posvetovanja v Rimu

Badoglijeva vlada sestavila mirovni program

Berna. Švica. 5. avg. Važna posvetovanja so v teku v Vatikanu in Kvirinalu. Maršal Badoglio, predsednik militaristične vlade, ki je nasledil Mussolinijev režim, je sklical izredno sejo članov svojega kabineta, na kateri bodo razpravljali o kritični situaciji.

Doznava se, da je kardinal Maglioni, državni tajnik Vatikanske države, konferiral z zborom petnajstih kardinalov, ki se nahajajo v Rimu. Konferenca, katere sta se baje udeležila tudi Francis D'Arcy Osborne in Harold H. Tittman, reprezentanta Velike Britanije in Amerike v Vatikanu, je trajala dve uri.

Poročilo, ki pa še ni potrjeno, pravi, da je italijanski zunanji minister Raffaele Guariglia sestavil mirovni program, ki bo predmet diskuzij na današnji seji članov Badoglijevega kabineta. Ta vsebuje naslednje točke:

Italija je pripravljena podpisati premirje z zavezniki.

Nemške čete se prostovoljno umaknejo iz Italije, italijanske čete pa bodo odpoklicane iz Jugoslavije, Grčije in Francije.

Italijanski delavci, ki delajo v nemških tovarnah, merajo priti domov.

Italijanske luke bodo nevtralizirane in razorožene pod nadzorstvom zavezniške komisije, italijanske bojne ladje pa poslano v Taranto, kjer bodo razorožene.

Italija izpusti vse angleške in italijanske voje ujetnike.

Italijanske čete zapuste vse pokrajine, ki so jih okupirale v tej vojni. Te vključujejo Hrvaško, Črno goro, Slovenijo, ne pa Albanijo.

Zavezniki ne smejo okupirati Italije in ona ne sme postati baza za operacije proti Nemčiji.

Savojska dinastija se izreče za ustanovitev demokratične vlade in preklic rasnih zakonov.

Zunanji diplomatični krogi v Bernu so uverjeni, da zavezniški ne bodo odobrili teh pogojev. Oni še niso revidirali stališča, ki je brezpogojna kapitulacija.

NACIJSKE PRAVE ZA OB RAMBO NEMČIJE

Militaristični krogi govore o ljutih bitkah

NEMŠKO LJUDSTVO ALARMIRANO

Madrid, Španija. 5. avgusta. Španski tisk priznava, da je Nemčija izgubila upanje, da bo njena armada vodila ofenzive v bodočnosti, da se pripravila le za obrambo, ljute bitke in težke čase. Rušenje Italije je dobilo odmev v Rumuniji in na Ogrskem, satelitih osišč, ki že tiplojejo za sklenitev miru z zavezniki.

Dopisniki španskih listov v Berlinu citirajo izjave nemških vojaških voditeljev o odločilnih bitkah za "trdnjavo Evropo". Do padca Mussolinijevega fašističnega režima v Italiji so ti dopisniki pisali o prihajajočih nemških ofenzivah na ruskih frontah in osiščih protisunkih v Siciliji, ki bodo ustavili pohod zavezniške sile.

Berlinski dopisnik madridskega lista "ABC" pravi, da nacijski časopisi molče o razpletu dogodkov v Italiji, kar vzneirja nemško ljudstvo. Optimisti še vedno upajo, da se bodo Italijani borili proti zavezniški sili na strani nemške armade v dolinah ob reki Po.

Značilno je to, ker dopisniki nacijskih časniških agentur pišejo o komunističnih aktivnostih med Italijani na severu. Iz tega mnogi sklepajo, da bodo storili korake in zatrli te aktivnosti.

Potniki, ki prihajajo v Španijo iz severne Italije, trdijo, da nemške čete ne bodo mogle držati ozemlja ob reki Po, kjer so saboterji že na delu. Ti imajo oporo celo pri italijanskih četah.

Italijanski vojski strahijo skladišča, natrpana z nemškimi orožjem. Pripetilo se je več slučajev, ko so vojaki odbili zahteve Nemcev, naj jim izroče orožje. Poročila o bitkah med italijanskimi in nemškimi četami v severni Italiji se vzdržujejo. V spopadu v Milanu je bilo več nemških in italijanskih vojakov ubitih in ranjenih.

Nemci zasegli italijanske transporte

Istanbul, Turčija. 5. avg. Nemci so zasegli tri italijanske transporte z vojski vred, ko so se odpravili v zalivu Suvu pri Kreti, grškem otoku, da nalože kurivo. Italijani so protestirali, toda doslej niso ničesar. Nemci so jim povedali, da bodo transporti internirani, dokler se ne razčisti situacija v Italiji. Transporti so nameravali odrediti v italijansko luko. V Turčijo dospelo poročilo ne omenja drugih detajlov, toda mnenje prevladuje, da so se na transportih nahajale italijanske čete, ki so se vračale domov iz Dodekaneških otokov ali pa iz Grčije.

Delavci glasovali za oklic stavke

Springfield, Ill., 5. avg. Delavci, uposleni v dveh tovarnah Allis-Chalmers Manufacturing Co., so se s 1005 proti 836 glasovom izrekli za oklic stavke. To je bilo prvo glasovanje v skladu s provizijskim Connally-Smithovim protistavkovnega zakona. Glasovanje so zahtevali uradniki 50. distrikta rudarske unije UMWA, ki se je zapletel v jurisdikcijski spor z unijo United Farm Equipment & Metal Workers. Zakon določa, da morajo delavci čakati trideset dni, preden zastavkajo, po glasovanju za oklic stavke.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdržiene drave (liven Chicago) in Kanado \$6.00 na leto. \$3.00 za pol leta. \$1.50 za četrti let. Za Chicago in Cicero \$7.50 za leto. \$3.75 za pol leta. Za inosematvo \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year. Chicago and Cicero \$7.50 per year. foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in nemarodnih članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drama, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poltina.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657-58 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (August 31, 1943), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam list ne ustavi.

Strašenje z revolucijami

Ameriški sovražniki demokracije na burbonski strani (Hearst, McCormick, Dies et comp.) gobežajo že ves čas vojne, da konec vojne bo ta, da bo boljševizem zalil Evropo. Burbonski gobeždači si ne morejo misliti Evrope brez Hitlerja ali Stalina. Prvi ali drugi—tretje poti zanje ni. Da bi bila evropska ljudstva zmogla sama urediti svoj dom v smislu demokracije, to jim še na misel ne pride. Burbonci verujejo v vladno okovane pesti in okovanega škornja.

Padeč Mussolinija pred dvanajstimi dnevi jim je naravnost zmečal možgane. Kar histerični so postali. Če je Mussolini padel, če je padel fašizem, kdo pa bo zdaj vladal v Italiji? Demokracija? Kakšna demokracija? Kje pa imajo Italijani kaj demokracije?—Ako ne bo fašizma, ne ostane drugega kot—komunizem. That's all. Komunizem!

Demonstracije delavcev v Milanu in Turinu za mir, slovenske demonstracije v Trstu za svobodo—vse to so v ameriškem burbonskem tisku začetki revolucije—krvave, rdeče, boljševiške revolucije v Italiji. . . Druga ne more biti; če ni več Mussolinija, mora biti italijanski Lenin. . . Maršal Badoglio je le italijanski Kerenski, ki vsak čas zbeži pred italijansko rdečo armado. . . (Primerjanje Badoglija s Kerenskimi je grda žalitev za Kerenskoga.)

In kakor nalagajo ameriške burbonce je nekaj dni prej prišla vest iz Moskve, da se je tam sestel "odbor svobodnih Nemcev," ki je objavil manifest, pozivajoč Nemce v rajhu, naj se dvignejo v revolucijo. . . Poziv iz Moskve na revolucijo—kaj drugača naj to pomeni, ako ne komunistične revolucije?—Burbonci pravijo, da so ta poziv iz Moskve in italijanske dogodke pravilno sesteli: dve in dve je štiri—in ergo: Evropa je na pragu boljševiške revolucije!—Kar tako!

V Ameriki je še mnogo, mnogo tepcev, ki vse to verjamejo. Ne morejo drugače, ker tako so naučeni. Vendar je ta propaganda strašenje z revolucijami velik bluff glede na to, da burbonci sami religiozno verjamejo, kar gobežajo.

V današnji Italiji se omenjajo demokracije, liberalci, socialisti in komunisti, ki pripravljajo tla demokraciji republiki, ampak za ameriške burbonce bi bila že demokracija republika v Italiji boljševizem, ker oni ne poznajo nobene razlike med liberalci, socialisti in komunisti in zmečajo vse skupaj v enem loncu.

Mi bi želeli, da omenjena politična kombinacija v Italiji pride na krmljo—neglede na komuniste, ki so zraven—ampak kdo zunaj Italije ve resnico o tej kombinaciji? Koliko pravih liberalcev, socialistov in komunistov je danes v Italiji? Mussolinijeva drhal je v dvajsetih letih uničila vse, kar je bilo bojevitvega in kar ni pobegnilo na tuje.

Komunistov je bilo najmanj med vsemi strankami v Italiji še pred fašizmom, torej ob koncu zadnje vojne, ko je bilo komunistično gibanje po vsem svetu na svojem višku. V zadnji italijanski zbornici, ki je bila svobodno izvoljena in katero je Mussolini razbil, je bilo 16 komunistov napram 107 klerikalcem, 122 socialistom in 275 liberalcem vsake vrste—kljub temu je Mussolini zmagal s svojo fašistično bando pod pretezo, da bo obvaroval Italijo pred komunistično revolucijo. Šestnajst komunistov v zbornici je ogražalo Italijo z revolucijo!

Nič bolje ni bilo v Nemčiji, dasi je bilo tam veliko več komunistov kot v Italiji, ampak socialisti so jih nadglašovali pri vsakih volitvah—kljub temu se je Hitler drl, da ga je Bog poslal, da reši Nemčijo komunistične revolucije.

Danes je v Italiji in Nemčiji popolnoma drugače; kakor so fašisti v Italiji uničili in razpobili vse aktivne socialiste in komuniste, tako so nacija v Nemčiji zatrla in uničila vse, kar je bilo demokracije, socialističnega in komunističnega, kar ni zbežalo na tuje. (Tisti "odbor svobodnih Nemcev" v Moskvi je skupina nemških komunistov, ki so pobegnili v Rusijo leta 1933, ko je Hitler prišel na krmljo, in v svoj krog so dobili nekaj nemških vojni ujetnikov.) Onih, ki so se potuhili in ostali doma, je malo in zelo dvomljivo je, da bi bili zdaj aktivni za kakšno boljševiško revolucijo.

Revolucija v evropskih deželah pride, ampak ne takšna, s kakršno strašijo ameriški in drugi burbonci—ekonomski in socialni reakcionarji, ki se navdušujejo za predvojni "status quo." Komunisti, ki so bili tik po zadnji vojni velik faktor—ne velik po številu, temveč po kriku, sklicujoč se na Rusijo—v splošnem socialnem nepokoju, ne bodo po tej vojni noben faktor zunaj Rusije. S tem ni rečeno, da so izginili popolnoma, toda nekdanjega vpliva nimajo več in še manj ga bodo imeli po vojni. Dasi komunistična propaganda še danes zelo rogoviti tu in tam, fakt je, da se je komunistično gibanje že izživel in bolj in bolj drsa navzdol.

Revolucija v Italiji in Nemčiji (in satelitskih deželah) pride, ampak ne čez noč. Najprej pride zavezniška vojska okupacija, pod katero ne bo nobene revolucije. To pa ne pomeni, da bodo ameriški, angleški in ruski vojaki kolektivno igrali vlogo kontra-revolucionarjev in zatrli vsako revolucionarno gibanje. Cesar ne bo tega ne bo treba zatirati. Če bi ne bilo okupatorjev, bi bilo v Evropi po razsulu nacifasizma precej—anarhije; izstradane množice niso zmorne kakšnega reda.

Ko bodo zasužnjena ljudstva Evrope pod zavezniško okupacijo nasičena in za prvo silo rehabilitirana—ko se pregnani ljudje, kolikor bo še živih in zdravih, povrnejo domov in dobe spet streho nad glavo in novo obleko—tedaj šele se bo začela razvijati revolucija: demokratizacija.

Čas je, da se enkrat začne revolucija tudi na sredi, ne samo na ekstremitet, to je mirna, dostojna in človeška revolucija, katere zgradbi demokratično družbo miru in blagostanja.

Ako ne bo te revolucije po sedanjih vojni—tedaj bo nekaj narobe. Človeštvo bo kruto ogoljufano. Namesto demokracije in miru dobi novo diktaturo in novo vojno.

Glasovi iz naselbin

Stari spomini

White Valley, Pa.—Dne 15. julija je minilo 49 let, odkar se je moj mož "obesil" (v zakonski jarem) in še danes visi na tisti "špagi", ker se še ni utrgala. Oba sva še pri življenju in tudi za silo pri moči—na veliko soboto sva še posadila tri bušlje krompirja. Ako bi opisala najino življenje, bi bil roman, ne dopis, ampak bom pisala za naše dopisovalce v Prosveti.

Zame so najbolj zanimivi dopisi od mater, ki imajo svoje sinove pri vojaki, in pa o teh naših ubogih majnarjih, ki so zdaj tako na zadnji stolček postavljeni, da morajo delat neglede, če imajo kontrakt podpisan ali ne. Samo za majnarje je vojna, za kompaniste pa ne. Jaz vem, kaj se pravi biti majnarjeva žena, saj je moj mož delal 38 let v majni in dvakrat mu je nogo zlomilo. Jaz sem pa bila na operaciji štirikrat in tudi devet otrok sva vzgojila in poročila. Toda vse skupaj ni naju toliko prizadelo kot ti nesrečni štrajki. Ko sva nekoč dala majnarjem zemljo, oziroma prostor za seje, potem sva bila pa "finish"—na črni listi. O tem bi lahko veliko pisala, kar mogoče tudi storim enkrat pozneje.

Tudi vem, kaj je Lewis. Vsi veste, kako je skrbel za majnarje in gledal, da so kompanisti imeli dovolj premoga. Ako je majnarje poklical na štrajk v West Virginiji, so v Pennsilvaniji delali s polno paro, če je bil štrajk v Pennsilvaniji, so pa v West Virginiji in v Kentuckyju delali noč in dan, samo da so kompanije imele dosti premoga. Na ta način unija seveda ni mogla zmagati, niti organizirati majnarjev. Ampak o tem ni vredno pisati, kajti oni, ki so štrajkali, itak vedo, glede onih, ki niso štrajkali, pa nič ne za-leže.

Prej sem omenila, da so zanimivi dopisi mater, ki imajo svoje sinove pri vojaki. Ko sem čitala dopis mrs. Louise Petach, nisem vedela, da se jočem, dokler ni solza kanila na Prosveto. Res uboge matere. Koliko morajo prestati predno zrede sina, da lahko nosi puško. Ali, matere, bodite pogumne. Lahko se postavite, ker ste zrele sinove, da se morejo vojvokovati in braniti naš novi dom.

Jaz do zdaj še nimam svojih sinov pri vojaki, kajti so že vsi stari nad 30 let. Imam pa šest vnukov, za katere mi je tudi težko, ker so na razne načine prizadeti—ta nima matere, drugi ne očeta. In tako se zmislijo na staro mater, ker je ne morejo pozabiti, kajti skoraj ni dneva, da bi od katerega ne prejela kartice.

Vse dopisnike bi morala pohvaliti, posebno pa Barbiča in Franka Finka, ki tako fajn piše-ta. Tudi ne smem pozabiti Anne Kaferle. Takih žen je treba. Če bi skupaj prišle, bi se lahko kaj več pogovorile, kajti jaz nisem dobra v pisavi. Tudi Katharina Krainz iz Detroita je študirana in dobra dopisovalka.

Mrs. Krainz, rada bi vedela, če ste kdaj živeli v Johnstownu, Pa. Pod tem imenom sem tam poznala dva, ki sta obleke prodajala in sta prišla tudi na Bisekar, kjer smo takrat živeli. Njemu

je bilo ime Mike in je imel eno nogo nekoliko pohabljeno. Vselej sta se zglasila pri nas in od njega je moj mož tudi kupil obleko. On je rad pil mleko, kakor na primer Barbič, in tudi kakšno kokoš smo stisnili, kajti imeli smo jih doma.

Kje je pa Anna Grobin? Tudi ona je včasih napisala kaj zanimivega, toda se že ni dolgo oglasila v Prosveti. Ona je pisala, da je v starem kraju doma v Prevarju. Če je to Prevarje pri Južni železnici, smo potem sosed, kajti mi smo iz Zusana. Emma Zekar, 758.

Poročilo zastopnika

Hermine, Pa.—Zadnje čase sem bil zopet na agitaciji, prej pa sem imel "počitnice" na lestvi, to je s prenavljanjem in barvanjem doma. Predno poročam o mojem potovanju, naj omenim, da se tukaj ali tam kdo izrazi napram meni, da "Zornik ni še nikoli delal", drugi zopet, da sem "bum" ali kaj podobnega. Nekateri ljudje so mnenja, da je edino delo kopanje premoga, vse drugo je igranje.

Človek se nauči, ako dolgo živi, da vse očite in psovke požre, vendar te srce vseeno boli, ko se vse svoje življenje ubijaš ravno za te ljudi, toda ti dajo psovke namesto priznanje. Podpisani je 7. maja prekorčal 63 let. Ker sem po mnenju nekaterih "bum" in baje nisem "še nikoli delal", bom najprvo napisal nekoliko vrstic o mojem življenju, katere naj prečitajo oni, kajti dopovedati jim itak nič ne moreš; ako pa tudi teh vrstic ne bodo hoteli čitati, naj jih prečitajo pa drugi, tako da ne bodo poslušali hujšakaev proti meni.

Rodil sem se v vasi Čez Sočo pri Bocu—vas je imela 165 števil. Leta 1887 sem začel hoditi v šolo k župniku, kajti takrat še ni bilo tam učitelja. Pouk je trajal samo dve uri na dan, in sicer za prvi in drugi razred popoldne, za tretji in četrti pa dopoldne. Potem so me občinski mošje izbrali, da bi šel v gimnazij v Gorico, da bi se izučil za učitelja, ampak moj pokojni oče je hotel imeti Toneta doma na kajži, kajti takrat sem bil še edini sin. Izdelal sem štiri razrede in predno sem končal šolo s 14. letom sem dobil spricevalo prvega reda, to je vse prav dobro.

Leto pozneje je bilo treba iti po svetu, kajti na malem gruntu se ni pridelalo dovolj za družino, davke, obleko itd. V zimskem času me je oče vzel na Gornje Stajersko, kjer sem brodil sneg in mrzdo do 30 stopinj pod ničlo ter nosil na hrbtu razno robo v teži 75 funtov. Seveda sva z očetom hodila peš in napravila več milij dnevno po hribih. Poleti pa je bilo treba delati doma na kmetiji. Za podzob ni bilo drugega dovolj kot le polente, masti pa zelo malo ali nič. Delati je bilo treba od zore do mraka in vse znositi domov na plečih, na primer seno 12 kilometrov daleč.

Naša družina je bila vojaško vzgojena. Očeta smo ubogali na pogled, zadostovala je samo beseda. Ker sem bil najstarejši od otrok, sem bil tudi najbolj iz-

rabljan. Oče me je pričel učiti delati, ko mi je bilo pet let.

Ko sem bil star 18 let, sem se podal v Nemčijo, kjer sem gajal v rovu ob taki vročini, da nisi mogel imeti na sebi nobene obleke. To delo sem opravljal pet let in tudi prihranil tisoč mark, s katerimi sem šel v Ameriko in še je ostalo za potni list moji izvoljenki, ki je postala moja žena, ko je prišla za mano osem mesecev pozneje.

V tej deželi sem začel delati 21. junija leta 1903 v rovu Keystone Coal Co. v Madisonu, Pa. Tam sem delal sedem let. Sicer bi ne bil še pustil, če bi ne bil denunciran, da agitiram za unijo. Potem, spomladi 1909 sem pa dobil tak prostor, da ni bilo mogoče zaslužiti za hrano družine. V tistem prostoru tudi nisem bil minuto gotov, da me ne podsuje. To je bilo v rovu Keystone Shaft.

Takrat sem bil že v svojem domu na Hermineju, ravno v tej hiši kot še sedaj živim. Iz Madisona sem se priselil semkaj 22. januarja 1908. Torej prvih \$500 sem prihranil s delom v rovu in kupil hišo. Sicer je tudi žena nekaj pomagala, kajti imela sva nekaj nad leto dni štiri "bcarderje", dva njena brata in dva druga. Toda nisva nikogar odiral s kakšno pijačo, kajti to je imel vsakdo sam zase. Torej sva tistih \$500 zaslužila s pridnimi rokami. Kartas nisem bil nikoli in tudi dela nisem zamudil radi pijače ali kaj podobnega.

Ko sem pustil delo v rovu, sem kupil par konj, s katerimi sem prevažal pohištvo noč in dan 12 do 25 milj daleč v snegu ali dežju, včasih tudi v mrazu pod ničlo. To delo sem opravljal štiri leta. Konji so mi tudi pustili spomin—pokvarjeno hrbtenico. Dva meseca po premo-garski stavki leta 1911, ki je trajala 15 mesecev, me je namreč povozilo in šlo dve toni pohištva preko mojega hrbta. Ležal sem v bolniški postelji deset tednov in še danes trpim na posledicah, kajti v tistih časih zdravniki niso gledali na človeka, in sicer posebno ne, ako si bil radikalen. Kostmi mi niso nič naravnali in tako so se zrasle skupaj kot so se mogle.

Par let po tej nezgodi sem dobil delo kot agent za pivo, to je

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

Ubila italijanska vojaka na bojišču v bližini Catanije, Sicilija.

ljudje pozabijo. O seveda, ako ne bodo prišle obljubljene reforme, potem se bodo šopirili, češ, ali vam nismo pravili. Ampak po mojem mnenju ne bodo imeli prilike, ker socialna zaščita je začrtana in bo izpeljana. Tudi ne verjamem, da se povrnejo tisti časi, ko bodo morali nekateri delavci ležati doma in stradati, izdajalci pa stalno delali. Da, pravica prihaja za vse delavce, seveda ne sama od sebe ali brez boja.

Prihodnji bom opisal moje potovanje po naselbinah.

Anton Zornik, zastopnik.

"Hudičeva iznajdba"

Monroe, Mich.—Meseca novembra leta 1940 sem pustil delo v Buttu, Montana, z namenom, da grem na lov v državo Missouri. Potoval sem z busom in srečno dospel v mestece Marceline, Mo. Ze drugi dan si dobim lovsko dovoljenje in pričnem z lovom na zajce.

Sobo sem dobil pri neki stari ženi, da sem spal v "krevetu," se lepo bečal in pekel zajce. Ženica je bila stara 73 in bila je sama doma ob mojem prihodu. Vprašam jo, kje je njen sin Frank in njegova mlada žena. Ko sem leta 1933 potoval skozi to mestece, sta še stanovala pri njej.

"Veš, moj sin se je odselil od mene, ker se z mlado nisva mogli razumeti," mi ženica začne pripovedovati svojo povest. "Kupil si je hišo in sedaj stanuje tam in že imata tri otroke. Ona bi bila kmalu vzela razporko od njega, ker sin ni hotel iti od hiše. Ja, vse to je bila moja krivda, kajti sem preveč trdo postopala z nevesto. Sedaj vidim to zmoto in mi je žal. Sedaj jo imam rada in jo čisto običnem, ko gre sin na delo kot zavirač na tovornih vlakih."

Starka dobiva starostno podporo ali pokojnino, nekako \$18 do \$23 na mesec, včasih manj, drugič več. Ker nima zob, ji ni več dosti do pečenke, ker je nima s tim žvečiti. Da bi si sira dala napraviti umetne zobe, če bi bilo dovolj copakov na razpolago, tega ne, kajti po njenem zatrdilu je umetno zobovje—"hudičeva iznajdba." Ko mi je to rekla, sem ji omenil, da bo sedaj samo lizala kot mali muček črnček iz skledice. "Druge poti ni," mi pravi in se nasmehne z brezzobnimi usti.

Jaz sem pa lovil zajce, jih nosil domov in se mastil z njimi. Starka si je v zajčjo juho nadrobila kruha in tako po svoje naredila menazo.

Tam so pred leti živeli "premarji," sedaj pa jih ni več, ker so ravni izčrpani. Nekateri so pomrli, nekateri pa se preselili drugam za delom. Tam živi le še en premar, doma iz Mrkopolja; je oženjen in ima dva otroke, stara od osem do deset let.

Res velika sprememba v naselbini Marceline. Sinovi in hčere nekdanjih tamkajšnjih majnarjev so se večinoma poročili in se izselili v mesta. Ti so šli v Chicago, oni v Kansas City, mi je povedala ženica. Pred 15 leti je bilo te mladine na stotine (tamkaj). Veliko jih je odšlo tudi proti zapadu in starka me je vprašala, če sem katerega videl, ker vedno "trčkam" po deželi. Nisem videl nobenega, in tudi če bi ga, bi ga ne poznal.

"Vidiš, sinko moj, kako se je vse to razteple po Ameriki. Tako je bilo tudi z nami pred leti, ko smo zapustili svoje drage v starem kraju ter odšli v novi svet," mi potoži ženica in dve debeli solzi ji zdrkneta po uveh. (Dalje na 3. strani)

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete, 6. avgusta 1923)

Domače vesti. V La Salu, Ill., je pri delu na farmi padel z voza in se ubil rojak Anton Grhut.

Delavske vesti. Naraslanje med v Združenih državah je doseglo višek in zdaj je začelo padati.

Inosematvo. Balkanska banka v Belgradu z osemnajstimi milijoni švicarskih frankov kapitala je skrahirala.—V Nemčiji se nadaljujejo krvavi izgredi.

Sovjetska Rusija. Sovjeti so nakoilektali od kmetov toliko žita, da ga imajo osem milijonov ton za na prodaj v inozemstvu.

Slika kaže nemške in rumunske vojake, katere so Rusi ujeli v bližini Novorosijska.

Vesti z jugoslovanske fronte

Poročila Jugoslovanskega informacijskega centra in drugih virov

VESTI IZ DOMOVINE

Izgredi v Istri in na Primorskem

Bern, 29. julija (AP).—Najnovjša poročila trde, da so Nemci v Istri in na Primorskem poslali v Trst vojaštvo, kajti v obeh teh mestih so začeli Hrvaški in Slovenci zahtevati, da se istra takoj odda Italiji. Razmere so tudi v vseh drugih vzhodnih pokrajinah Italije do skrajnosti napete.

Brzojavke švicarskih časopisov tudi govore o krizi, ki je nastala v Istri, katero je Italija anektirala po razsulu avstro-ugrske monarhije v prvi svetovni vojni.

Columbia Broadcasting System je dobil preko radia iz Švice vest, da so Nemci zasedli Trst, Reko in Pulj in da so začeli tudi že okupacijo različnih krajev v severni Italiji s pomočjo čet, katere so pripeljali skozi tunel pod Brennerjem.

Brzojavke, ki prihajajo iz Berna, trde, da bo morala vlada generala Badoglija najbrže odstopiti, ako bi se ti izgredi nadaljevali.

Berner Tagwacht piše, da zahtevajo Slovenci in Hrvaški, katerih se nahaja v teh krajih približno 600.000, da se vključi istra v državo južnih Slovanov.

BOLGARIJA IZSTOPI IZ OSIŠČA?

Carigrad, 29. julija (AP).—Na Bolgarskem je izbruhnila resna kriza, ki morda oznanja, da bo Bolgarija prvi balkanski satelit, ki se bo odtrgal od osišča, če bi prišlo do tega, da se Italija preda zaveznikom.

Bolgarija je eden najvažnejših manjših satelitov Nemčije—ona drži v rokah vso jugoslovansko in macedonijo in del grške Macedonije. Kljub temu pa bi bila Bolgarija bolj prizadeta in bi se hitreje zrušila v slučaju predaje Italije kot katerikoli drugi evropski narod v nemškem taboru.

Popotnik, ki je nedavno prišel iz Bolgarije, prerokuje, da bo prišlo do splošne vstaje, ako se Italija preda zaveznikom.

Kralj Boris bo pred to grožnjo invazije in poraza morda poskušal izogniti se ljudski vstaji—ki bi ga brezdvomno spravila s prestola—in sicer na ta način, da bi odstranil vlado predsednika Fiolova in jo zamenjal z govimi ljudmi, ki bi dobili nalog poskušati sklepanje miru.

Toda zadostovalo bi danes, da se pripeti nekaj izrednega—in revolucija bo izbruhnila.

V...

IZ AMERIŠKEGA ČASOPISJA

Vest o jugoslovanski vladi

London, 28. julija (Posebna vest iz londonskega urada lista New York Herald Tribune).—Včerajšnja New York Herald Tribune prinaša naslednjo dozdaj še povsem nepotrjeno vest:

"Razvoj dogodkov v Italiji je povzročil, da je začela jugoslovanska vlada v Londonu pospeševati korake za prenos kompaktne vojnega kabineta v Kairo, da bi bila tam navzoča na licu mesta v slučaju, da bi se razvile zavezniške operacije v smeri proti Jugoslaviji ali kamorkoli drugam na Balkanu.

Pričuje se, da bo mladi kralj Peter z malo skupino svojih ministrov kmalu odpotoval na Srednji vzhod in tam ostal v bližini jugoslovanske armade na tem bojišču; na ta način bi mu bilo mogoče sodelovati ne le z britansko in ameriško vrhovno komando, temveč tudi z grško vlado, ki se je pred nekaj meseci preselila iz Londona v Kairo.

PO POLOMU NEMŠKE OFENZIVE ČIŠČENJA

United Nations Information Office poroča, da so jugoslovanski gerilci po neuspehu pete nemške "ofenzive uničenja" podvojili intenzivnost svojega delovanja.

V Sloveniji so slovenski gerilci izvršili več napadov v kočevskem okraju, nekdanji nemški nasebini na slovenskem ozemlju. Razvila se je tam huda bit-

ka z nemškimi četami, ki so se morale umakniti. Na bojišču je ostalo 23 padlih Nemcev.

Hrvaški gerilci v Slavoniji so prizadeli Nemcem težke izgube o priliki napada na vojaški vlak, katerega so vrgli iz tira. V bližini mesta Našice so poškodovali važno železniško progo.

SODELOVANJE ZAVEZNIŠKIM GERILCI

London, 24. julija (UP).—Iz Švice prihajajo vesti, katere potrjuje budimpeštanski poročevalci lista Basler Nachrichten, da dobivajo srbski in tudi hrvaški gerilci redno oskrbo z orožjem in municijo, katero jim prinašajo britanska transportna letala, ki zdaj prihajajo iz Sicilije.

Ista poročila zatrjujejo, da na Bolgarskem delovanje teroristov nikakor še ni ponehalo. Kljub krutemu zatiranju in najostrejšim uradnim ukrepom teh aktov nasilja ni bilo mogoče ustaviti, najmanj pa v prestolnici Sofiji.

JUGOSLOVANSKE TERITORIALNE ZAHTEVE

London, 28. julija (UP).—Ako bi Italija izstopila iz vojne, se pričakuje, da bo Jugoslavija sta-

vila Italiji svoje teritorialne zahteve, predvsem za Trst in Reko. V tem slučaju bi postal Trst odprto pristanišče za Avstrijo, Madžarsko, Švico in Italijo.

Dobro poučeni krogi trde, da se bo jugoslovanska vlada zaradi naglega razvoja dogodkov kmalu preselila iz Londona v Kairo.

BOLGARSKA NA PRAGU REVOLUCIJE

Carigrad, 25. julija (AP).—Na Balkanu se pojavljajo znaki razkroja—največjo nervoznost kažeza Madžarska in Bolgarska.

Bolgaraki ministrski predsednik Bogdan Filov je izdal dekret, po katerem spadajo vsi Bolgari nad 16 let pod zakon o zaščiti države—s tem priznava bolgarska vlada, da je pretežni del sabotažnega in rusofilskega delovanja delo šolske in univerzitetne mladine.

V drugem dekretu je razglasila vlada stroge ukrepe za slučaj zračnih napadov. Kdorkoli se bo pokazal na ulici za časa zračnega alarma, bo ustreljen brez zaslišanja.

Popotniki, ki prihajajo iz Bolgarske, poročajo o nemirih in o skrajni napetosti. Ni torej izključeno, da pride do presenečenja, ki bodo morda osišču iztrgala iz rok kontrolo nad jugovzhodno Evropo. Le ker imajo Nemci močne pozicije na grških tleh in na obalah Egejskega morja, iz katerih jih bo težko pregnati brez težkih bojov, se balkanski sateliti iz strahu pred nemško osveto morda ne bodo upali storiti ničesar, dokler ne bodo prispele zavezniške armade.

TO IN ONO

Piše Zvonko A. Novak

Italija pred razsulo.—Vesti, ki prihajajo semkaj iz osiščnih in drugih virov in se tičejo sedanjih dogodkov v laški deželi, si druga druga nasprotujejo, druga drugo pobijajo. Meglene so, nejasne in od nikogar potrjene. Govorice so, pa nič drugega. Govorice, ki se porajajo v veliki človeški razburjenosti. Govorice, ki se bliskoma širijo ter gredo od ust do ust zdaj tej, zdaj oni stranki in prid. Iz katerega vira že izvirajo. Zato je težko reči kaj gotovega o sedanjem državnem prevratu v Italiji, če je sploh doslej še imeti tiste homatijske za kaj takega.

Z gotovostjo se da trditi samo to, da ni cirkuškega in gobezdavega Mussolinija več na državnem krmilu, da je Italija pred razsulo in da žal še ni zastran odzvonilo fašizmu na Laškem. Benitov naslednik maršal Badoglio je prav tako fašističen kakor cirkuški Cezar sam, če še ne morda bolj. Saj je dal vplejati v deželi citron in makaronov tako strogo vojaško diktatoro, da si je še Mussolini, ki je bil v takih rečeh na vso moč iznajdljiv, ni mogel zamisliti. Spočetka je stari maršal morda res dovolil po mestih demonstracije za mir, ker je hotel takoj izvoziti tiste Italijane, ki za resno črtijo fašizem. Zato je vest, ki pravi, da so sedaj laške ječe prenapolnjene z voditelji tistih javnih nastopov za mir in proti fašizmu, prav lahko verjetna.

Pravijo, da bi se Italija rada predala našim zaveznikom na milost in nemilost. Morda, morda pa ne. Kdo ve. Morebiti le deloma, morebiti le na videz. Kajti pred omebi se mora imeti dejstvo, da je Mussolini že več kakor dvajset let vcepil fašistični strup Lahom v srce in da je zlasti laška mladina domala vsa prežeta s fašističnim duhom.

Zadnjih par dni so bili ameriški listi polni vesti tudi o tem, kako silno hrepeni Italija, ki ni sama prav nobene časti, po "častnem in pravičnem" miru, dasi je Badoglio v neprestanem posvetovanju z nacijskimi zastopniki v Rimu. Nadalje so poročali listi, da je predsednik Roosevelt ponudil Italiji mir, če se ta preda na podlagi sedmih pogojev, ki po svoji strogosti in obsebnosti ne pomenijo ničesar drugega kakor brezpogojno predajo. Tudi to je bilo poročano, da se je Italija pripravljena predati zaveznikom, če bi ti ne rabili potem laške dežele za glavno oporišče v boju proti Nemčiji.

Zadnje sredo pa so prinesli listi iz Londona vest, v kateri je

rečeno, da niso po izjavi angleškega zunanjega ministra Ede-na predložili zavezniški doslej še nobenih mirovni pogojev Italiji. To se pravi, da se mora Italija ali brezpogojno vdati ali pa drveti s Hitlerjem vred v neizbežno pogubo.

Seveda si Amerika in Anglija na vse kriplje prizadevata zvesti Italijo brez strašnega krvoprelitja in ugonabljanja. To je docela naravno in samo po sebi umevno. In če je verjeti poročilom, skušata doseči ta namen s posredovanjem rimske cerkve, ki se zna delati silno mednarodno in pravično, a ima, kakor se je že neštokrat pokazalo, v resnici le italijanske interese pred očmi. Ali ni bilo to res, ko je z molkom odobrila tisto grdo in nepošteno kupčijo, v kateri je Italija brez vsake pravice segla po slovenskem in hrvaškem Primorju—po Gorici, Trstu, Istri, Reki, Vipavi, Postojni in Idriji? Ali se mar ni sv. Peter zaobrnil v grobu, ko je njegov naslednik blagoslovljal laško orožje, s katerim je trapaš Benito planil kakor najhujši ujeđa na neoborožene in nage zamorce v Etiopiji ter moril med njimi kakor lačen volk med zbeganimi ovčami? Ali morejo ljudje pričakovati pravičnosti od sv. stolice, ki molči kakor grob, ko razsajajo in ubijajo laški fašisti po zasluženi Sloveniji kakor tolovaji najbolj zavržene vrste?

Ta vprašanja se človeku nehotno vrivajo v misli, ko čita, da se

Cukaleto koncert.—S pesmi, ko se da najlepše izraziti človekovo razpoloženje, človekovo čustvenost.

Te resnice se prav dobro zaveda tudi slovenski tenorist Tomaž Cukale, pa nam bo podal, preden odide k vojakom, zelo pester koncert dne 31. oktobra v Češki ameriški dvorani na 1438 W. 18th St. tukaj v Chicagu ter daroval pol čistega prebitka v enakih deležih našemu pomožnemu in političnemu gibanju za rešitev in osvoboditev tako strašno prizadetega slovenskega naroda v stari domovini.

Prav bi bilo, če bi se naši ljudje udeležili te glasbene prireditve v kar največjem številu.

Kultura je podlaga prosvetljenosti in ta se najbolje razodeva v dobrodelnosti.

Ali ste naročeni na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

Skupina španskih lojalistov, ki so bili izpuščeni iz internacijskega taborišča v severni Afriki, pri kosilu.

FOR DEFENSE

BUY UNITED STATES SAVINGS BONDS AND STAMPS

Glasovi iz nasebin

(Nadaljevanje z 2. strani.)

lem licu. "Oh, kako se mi to vse miho vidi sedaj. Ako bi sin ne živel v tem mestu, bi od same žalosti umrla. Nobenega starega znanca ni več tu, hčere so mi pa obe v Illinoisu. Zdaj sem sama in mi je tako dolgočasno, da ne vem, kam bi se obrnila. Pred leti je bilo ob sobotah in nedeljah toliko naših premogajev. Ves vrt so zasedli in kramljali ter v senci pili penec se pivo. Poglej zdaj na vrt in drugega ne boš videl kot vrabce..."

Dva meseca sem bil na lovu v Marcellinu, potem pa se podal dalje. Sredi januarja sem prišel v Milwaukee, kjer sem skušal dobiti delo. Ko poizvedujem, mi povsod pravijo, da le one uposlujajo, ki so že več let delali za družbo, ne pa novodošlece, kajti je še nad 45.000 brezposelnih delavcev v mestu. V Milwaukeeju sem ostal dva meseca. Ko sem se dobro napaal, sem pa spet odšel na busno postajo in si kupil vozni listek do Butta, Montana. Tako sem bil pet mesecev brez dela, se dobro odpočil in pridobil 40 funtov na teži. Torej za utrjene delavca ni boljše pilule kot paryesečna razporka od dela. Vse se mi je čudilo radi moje debelosti, ko sem prišel v Butte, kajti tehta sem 210 funtov, kot še nikdar prej ne pozneje v mojem življenju.

Kdo bo rekel, da ni zdravo delati v bakrenih rudnikih v Buttu. Ampak kar po malem ubija rudarje v tem mestu. Je drugo poglavje. Kdor hoče natančno vedeti o tem, naj se tja naseli in opazuje njih početje, ko so prosti od dela. Pravijo, da ni pod solncem takega nasebin kot je Butte. Tam je vse in nič. Mesto ima neko privlačno silo, kakršne ni v drugih mestih. Človek ga mora dobro preštudirati in o njem razmišljati, če mu hoče priti do dna.

Kako sem mogel ostati pet let na delu v najbolj vročih rudnikih pod solncem? Tam je tudi najbolj diktatorski in priganjski sistem na svetu. V Buttu je že delalo milijone delavcev iz vsega sveta. Vsako leto jih na tisoče pripotuje in odpotuje in

Slovenska Narodna Podporna Jednota

2857-59 So. Lawndale Ave. Chicago 25, Illinois

GLAVNI ODBOR

Vincent Cankar, gl. predsednik, 2857 So. Lawndale Ave., Chicago 25, Ill.
F. A. Vider, gl. tajnik, 2857 So. Lawndale Ave., Chicago 25, Ill.
William Ruk, pomoč. taj., 2857 So. Lawndale Ave., Chicago 25, Ill.
Mirko G. Kuhel, gl. blagajnik, 2857 So. Lawndale Ave., Chicago 25, Ill.
Lawrence Gradishek, tajnik bol. odd., 2857 So. Lawndale Ave., Chicago 25, Ill.
Michael Vrhovnik, direkt. mlad. oddel., 2857 So. Lawndale Ave., Chicago 25, Ill.
Philip Godina, upravitelj glavnice, 2857 So. Lawndale Ave., Chicago 25, Ill.
John Molek, urednik glavnice, 2857 So. Lawndale Ave., Chicago 25, Ill.

Podpredsednik: Michael R. Kumer, prvi podpredsednik, Box 64, Universal, Pa.
Camilus Zarnick, drugi podpredsednik, 2857 W. 69th St., Cleveland, Ohio.

Distriktni podpredsedniki:
Joe Culkar, prvo okrožje, 417 Woodland Ave., Johnstown, Pa.
James Maglich, drugo okrožje, R. D. No. 1, Oakdale, Pa.
Raymond Trautvik, tretje okrožje, 798 Middlepointe, Dearborn, Mich.
John Spiller, četrto okrožje, 2079 Randall St., St. Louis, Mo.
Ursula Ambrozich, peto okrožje, 418 Pierce St., Eveleth, Minn.
Edward Tomsic, šestno okrožje, 823 W. 7th St., Walsenburg, Colo.

Gospodarski odsek:
Math Petrovich, predsednik, 253 E. 181st St., Cleveland, Ohio.
Vincent Cankar, 2857 So. Lawndale Ave., Chicago 25, Ill.
F. A. Vider, 2857 So. Lawndale Ave., Chicago 25, Ill.
Mirko G. Kuhel, 2857 So. Lawndale Ave., Chicago 25, Ill.
Jacob Zupan, 1400 So. Lombard Ave., Berwyn, Ill.
Donald J. Lotrich, 1827 So. Trumbull Ave., Chicago 25, Ill.
Rudolph Lisch, 709 E. 260th St., Cleveland, O.

Poradni odsek:
Anton Shular, predsednik, Box 27, Arma, Kansas.
Frank Vratovich, 215 Tener St., Luterne, Pa.
Frank Baric, 1831 Muskoka Ave., Cleveland 18, Ohio.
Andrew Vidrich, 704 Forest Ave., Johnstown, Pa.
Josephine Mofnik, 773 E. 183th Street, Cleveland, Ohio.

Nedelni odsek:
Frank Zaitz, predsednik, 2301 So. Lawndale Ave., Chicago 25, Ill.
Milan Medvesek, 1622 Uptown Ave., Cleveland 16, Ohio.
Andrew Grum, 7123 Sweden, Detroit, Mich.
John Olip, 231 So. Prospect Ave., Cleveland Hills, Ill.
Fred Malgati, 25 Westcote Ave., Peru, Ill.

Glavni sekretar: Dr. John J. Zaverzinek, 2619 So. Ridgeway, Chicago 25, Ill.

Je najbolj menjevalni prostor dela pod solncem. Če bi bil Butte tako veliko mesto kot je na primer Chicago, bi morali vsako leto priti vsi delavci iz Evrope in se menjavati. Domačini nazivajo Butte "najbogatejši hrib na svetu." In je res, kajti v sebi ima veliko skrivnost, kateri je težko priti do živgan. Dal bi se napisati lep roman, ki bi zanimal zlasti vse one, ki so že kdaj delali v Buttu.

Frank Kroll.

Jugoslovanski kraji morajo imeti nemška imena poleg hrvaških

Washington, 2. avg. (ONA).—Iz Budimpešte poročajo nemškemu časopisju, da je hrvaški notranji minister odredil, da morajo nositi vsi hrvaški kraji, v katerih je vsaj 20 odstotkov nemškega prebivalstva, poleg svojega domačega hrvaškega imena tudi še uradno nemško ime.

For VICTORY

BUY UNITED STATES DEFENSE BONDS AND STAMPS

Ofenziva s Trinerjevim grenkim vinom je najboljša stvar

Ne čakajte na napad železocene ne-rečnosti. Postavite se mu v bran. Trinerjevo grenko vino s Vitaminom B-1 je kot ročna granata. Očisti čreva in jih drži čista. Rabite kot je predpisano na steklenici. Vsak lekarnar vam lahko pošteže, če pa ga ne morete dobiti v vaši sosesčini, pošljite \$1.25 ali \$6.50 na Jos. Triner Corp., 1333 S. Ashland Ave., Chicago, Ill., in dobili boste 1 ali 6 steklenic Trinerjevega grenkega vina s Vitaminom B-1, poštnino prosto. —(Adv.)

"Zakoj izgledam le polovico moje starosti"

Oprostito mi, da se malo pobaham, ker jaz zgledam še mlad in opravljam dobro delo, prav kakor čisto nov električni gladnik.

Seveda priznanje zato gre moji lastnici, ker mi posveča posebno vojno pažnjo.

Ona ve, da se material, ki se rabi za izdelovanje električnih gladnikov rabi za izdelovanje vojnih potrebščin, zato ona skrbi, da se nahajam v dobrem stanju, dokler bo trajala vojna.

Jas mislim da je dobra ideja, da tudi vi skrbite za vaš električni gladnik.

Vsakokrat obrišite vaš gladnik spodaj, ko se ohladi po uporabi z vlažno cunjco. Če potrebno lahko rabite milo, ali lahek milni prašek, toda nikdar pa ne utaknite gladnika v vodo.

Vsak mesec nadrgnite gladnik s posebnim parafinom, ali pa z voskom.

Ako ima vaš gladnik električno vrv, da se vzame proč, vedno preje utaknite stikalo v gladnik, potem se le v stikalo na steni.

Kadar ste gotovi s peglanjem, izpustite stik najprvo iz stene, potem se le iz gladnika. Nikdar ne potegnite za vrv.

Pomnite, ne pustite nikdar, da bi se vrv dotikala vročega gladnika, ali da bi se vrv drgnila ob rob mize. Oboje predgrene inusulacijo na vrvi.

Največ slučajev poškodovanih gladnikov je, da padejo na tla.

Bodite gotovi, da je miza na kateri gladite trdna. Gladnik vedno postavite pokoncu na peto, ali na stojalo ali na podlago.

Drugo, kar poškoduje gladnik je tudi to, če se gladi preko gumbov, zapon in preko drugih trdnih predmetov, ki poškodujejo gladino na gladniku.

Vidite tako je. Čisto preprosto je, če skrbite za vaš gladnik, da se ne pokvari... in to pomeni zelo veliko za trpežnost vašega gladnika.

Govorec iz skušenj, jaz vem, da te sugestije bodo vam pomagale, da se vaš gladnik vam ne bo postal neizbraten.

Sprejmite ta moj nasvet. Začnite tako posvečati vašemu gladniku vojno pažljivost.

Elektriko se rabi za vojne potrebe—ne trajte jo!

COMMONWEALTH EDISON COMPANY

VICTORY HOME CENTERS

SOSIESKA

ANTON INGOLIC

(Se nadaljuje.)

Včas se ji je zdelo, da bi bila doma rajši zadnja dekla in bi ji bilo laže ubogati. Jokovo ženo kakor služiti nepoznamim, trdosrčnim ljudem. Samo, da bi bila doma, doma! Toda ko je natančneje premislila o vsem, se ji je spet uprlo: z doma so jo nagnali, prosjačila ne bo!

Če bi sporočila Tonču, kako ji je? ji je privrela na ustnice želja, ki jo je že ves čas skrivala v sebi. Ob misli nanj ji je postalo laže. Da, tako bo storila! Ostal ji je le on sam. Zamisljala si je, kako lepo bi živela skupaj. Dečičino po materi ima in tudi Jok ji mora dati, kar ima zapisano. S tem, in če bi še Tonč kaj dobil, bi si postavila kovačnico in začela na svojem. Potolažena si je obrisala poslednjo solzo in napisala pismo Curkovi Neži, naj ji priskrbi Tončev naslov.

Toda drugo jutro pisma ni oddala. Sklenila pa je, da ji bo poslala kartico s svojim naslovom. Prej ali slej bo na ta način prišel Tonč do njega in ji pisal, če je še istih misli, kakor je bil o veliki noči. A kartice ni napisala. Bog ve, če ne ni pozabil nanjo. Ni ji preostalo druge, kakor da se je vdala v usodo, ki si jo je sama naložila.

Edine vesele ure je doživljala ob nedeljnih popoldnevih.

Tedaj je lahko šla, kamor je hotela. Navadno je pohitela najprej k večernicam, nato se je napotila naravnost iz mesta med njive in travnike. Stopala je počasi po cesti, ozirajoč se na vse strani. Vsaj enkrat na teden se je lahko nagledala polj in travnikov, vsaj enkrat na teden se je lahko rešila sivih in temnih zdov! Ljubeče si je ogledovala vsako njivo in vsak travnik. Le tako je lahko vedela, kaj delajo doma. Navadno je šla do Lukovec, polna katerih so sloneli fantje in dekleta in se počasneje, z zanimanjem se je ozirala na dvorišča, kjer so se sprehajale kokoši in odkoder je prihajal duh po gnoju. Hodila je tik plotov, na katerih so sloneli fantje in dekleta in so pogovarjali, ustavljala se je na trati sredi vasi in poslušala vaško otročad, ki se je igrala. Zapelo jo je v sru, ko je prišla do gostilne in se je iz nje oglašala harmonika. V mraku se je vračala. Ko je zaprla za sabo težka vežna vrata, bi bila najrajši umrla.

Medtem je trava zrastle in dozorela, po vaseh so se klepali kose.

Ko se je neko nedeljo vračala, so ponekod kosili. Ob pogledu na kose ji je korak postal še težji. Ob velikem travniku se je ustavila. Pet koscev — bili so sami mladi in močni fantje — je zamahovalo hkrati. Trava je padala v lepe, ravne redi. Kose so se zdaj za zdaj zabiskale v zahajajočem soncu. Dišalo je po travi, da so se ji dvigale prsi.

O, kako bi tudi ona stisnila koso v roko in zakosila v roso travo!

Ko je hotela dalje, jo je opazil eden izmed koscev in ji zaklical v šali:

"Hé, bi še ti eno red?"

Veronika se je ozrla. Mlad fant ji je ponujal koso.

"Ná, tu jo imaš! Na novo je sklepana!"

Tudi ostali kosci so prenehali in se ozrli po dekletu.

"Kar pridi med nas, če znaš koso držati!" jo je podražil drugi.

"Kaj ne bi znala!" je zaklicala Veronika in stopila na travnik. "Pa jo daj, da poskusim, če je kaj prida!"

Zasmejala se je, čeprav ji je bilo pri duhi, kakor bi stopila v cerkev. Tudi kosci so se zasmeli; niso vzeli resno svojih in njenih besed.

sed. Vendar ji je prvi izročil koso. Veronika jo je obrisala z roso travo in krepko zamahnila. Obšlo jo je nepopisno čustvo. Po dolgem času se ji je spet olajšala duša.

Kosci so sprva zbijali šale, ko pa so videli njen resni obraz, so le pograbil vsak svojo koso. Paziti so morali, da so jo dohiteli. Na koncu travnika se je oprla na koso in zaklicala: "No, fantje, ali znam?"

"Dobro jo režeš!" jo je pohvalil gospodar, ki je malo prej prišel na travnik in jo molče opazoval.

Veronika si je obrisala koso, vzela najbližjemu kamen, jo nabrusila in kosila dalje. Mrak se je zgostil, a ga niti ni opazila. Odložila je koso šele, ko so pokosili ves travnik. Tedaj pa je vzšel že mesec.

"To je deklina!" jo je pohvalil gospodar in ji prvi ponudil steklenico z žganjem. "Saj se menda tudi tega ne boš branila?"

"Seveda ne," se je zasmejala in močno pogegnala.

Potem so posedli in pojužinali. Črn kruh ji je bolj teknil kakor mestne žemlje. Fantje niso mogli odtrgati pogleda od nje.

"Od kod si?" jo je spraševal gospodar.

Veronika je povedala. Nekdo je že bil v Ravnah, celo za njihovo hišo je vedel.

"Pa to so vendar bogati kmetje!" je dodal in jo nezaupno pogledal.

"Saj tudi smo! Jaz pa služim!" je odgovorila trpko.

"Zakaj?" je vprašal gospodar.

Veronika ni pojasnila. Vstala je.

"Tako, lahko noč!" se je poslovila.

"Lahko noč! Pridi jutri pomagat sušiti! Škoda za takšno dekle, da služi gospodi!" ji je vzklilnil v slovo Meškovo Tina, tisti, ki ji je posodil koso.

Gospodar pa je zaklical za njo na cesto:

"Če boš šla tam proč, pa pridi k nam! Vprašaj po Čehu!"

Ko se je vrnila pozno v noč, jo je gospa sprejela s kopo trdih besed.

"Tako je!" se je razburjala. "Vse ste enake! Ko nič ne zna, se vsaka dela ponižno, da bi potepela z njo, in pravi, da nima nič s fanti in da ne hodi v gostilno. Prve tedne res tiči samo doma. Ko pa jo nekaj naučim, potem se šele pokaže, kakšna je. A tako ne bo šlo, ljuba moja! To je bilo zadnjič; še enkrat, pa si poišči drugod. Kar takoj mi boš šla!"

Veronika pa njene besede niso segle do srca. Brez besed je opravila svoje delo in odšla spat.

A gospa je tudi naslednje jutro ni pustila v miru.

"Kje si bila? Saj si rekla, da nikogar ne poznaš!" je silila vanjo.

Naposled je Veronika le povedala:

"V Lukovcih sem pomagala pokositi velik travnik, če že hočete vedeti!"

Gospa jo je najprej osupla pogledala, čez čas pa je zardele po vsem obrazu, še na tolsti vrat ji je segla rdečica. Potem je šele prišla do besede. Iz nje se je kar vsulo:

"Kaj pa misliš, deklina! Nisem kakšna kmetška botra, da bi me nalagala! Povej mi takoj, kod si se vlačila!"

Veronika pa je ponovila kakor prej, le nekoliko glasneje:

"Povedala sem vam že: kosila sem! Mi kmetški ljudje se ne lažemo!"

"Tako? Tudi nesramna znaš biti!" je vzrojila gospa. "Ne, ljuba moja! Ali mi takoj povej, kje si bila, ali pa pojdi še danes od hiše! Kjer si kosila, tja lahko greš tudi sušiti!"

Veronika je za hip prebledela, a že ji je legel na lice blažen smehljaj. (Dalje prihodnjik.)

bili večinoma bolj prepričevalni. Čutila se je moč, znanje in posebno gotovost! Če je rekel: "Tako je!" je pomenilo, da je res tako in da ne more biti drugače. To je na Vero močno vplivalo.

Pomlad se je bližala. Večkrat so govorili, da bo led kmalu začel pokati in se bo ladja osvobodila. Potem bi se kapitanovo prijateljstvo z Williamovimi prekinilo za dolgo, morda za zmeraj.

Vera je postala žalostna. Če je bila sama s kapitanom, je bila nemirna in je prehajala od neznosti v očitke in solze. Potem je hipoma postala trda in ravnodušna, čez kratek čas ga je zopet odela v samo neznost.

Na ladji so prali, čistili, popravljali orodje in snajžili notranje prostore. Vse je bilo pripravljeno na morisko vožnjo. Semjon Bujok, ki je bil radi pasjih ugrizkov pol zime bolan, je sedaj zopet delal z drugimi. Pod vso tisto nepriljubljeno zgodbo so potegnili črto. Kapitan je smatral za najboljši, da o vsej zadevi molči, kakor da se ni nič zgodilo. Od tistega dneva se ni noben mornar več prikazal v Williamovi hiši. In tu ni nihče hotel misliti na to.

William je bil že blizu meje, onstran katere se je moral brez pogojno odločiti. Ni še vedel, da sta bila onadva že tako daleč, toda videl je, da morata priti tako daleč. Stalo ga je izredno mnogo napora volje, da se je zatajeval in da ni nič pokazal. Gotovo, mogel bi zelo enostavno nastopiti: s kakršnokoli pretvezo bi dal kapitanu razumeti, naj se ne prikaže več in bi potem Vero primerno podučil. Zelo mnogo bi jih rešilo vprašanje tako. Toda William je mislil, da bi to ne osrdilo bolezni, ki je postala kronična, temveč bi jo prej poslabšalo. V takih razmerah tako sredstvo ni veljalo. Potrebno je bilo druge, učinkovitejše. In našel ga je.

William je čisto opazil, ko se je razgovarjal s kapitanom ali je igral šah, da Vera oba skrbno opazuje. Čutil je, da ju ocenjuje, primerja. To mu je bilo zelo neprijetno in ga je tako jezilo, da se je kmalu zatajeval. To reš je v ženinih očeh tako zelo padel, da je drugega postavljala poleg njega in temu drugemu dajala prednost! Samo en izhod je bil: svoj ljubljene ugled si je moral zopet pridobiti.

"No kaj, ji bom že pokazal. Ni prav nič težko. Še celo prijetno je s kom meriti moči," si je mislil William in se samozavestno nasmehal. V naprej je videl izid.

Od tega dneva se je njegovo občevarje s kapitanom popolnoma izpremenilo. William, ki je bil sicer doma mrk in kratkobešen, se je ves prelevil. Sedaj je mnogo pripovedoval o doživljajih in pustolovčinah ter si skušal osvojiti pažnjo obeh. Njegove oznake in zaključki so bili vedno nepričakovani, bistri in so čisto vzbudili pri Veri vzhiten smehljaj. Prav radi tega smehljaja je razvijal manjše naravoslovje, globoko analiziral razne pojave in vmes trozil majhne, duhovite hudomušnosti. William je prišel v sladko opojnost v svojem boju s tekmečem in navzočnosti žene, ki jo je hotel zopet osvojiti. Boj ga je vedno razvnel, opajal. Prav v izredno razpoloženje ga je pa spravil ta boj, v katerem je šlo za njegovo lastno usodo, za blaginjo in srečo njegove družine. Čutil je svojo premoč in postal je vedno bolj zanosit. Zdelo se mu je, da more kot improvizirajoči glasbenik izzvati vsak ton, katerega hoče.

Opoldne so sedeli pri čaju in kakor običajno kramljali. Tedaj je prišel v sobo Mitja in zaresni pripovedoval: "Očka! Ne daleč od našega zaliva leži na ledeni plošči mrož!"

"Mrož?" je z dvomom vprašal oče. "To se ti je, prijateljček moj, gotovo sanjalo. Najbrže bo tujen!"

"Res, očka! Skozi daljnogled sem ga videl."

William je vstal in hitro oblekel jopico.

"Moram pa le pogledati. Morda je res mrož. Pomladi plava zelo daleč z ledom. Stjepan Jegorič, pojdit, poglejmo!"

Ko so prišli do nosa pečine, so se vsi prepričali, da se deček ni motil. Približno dve milj od brega je na veliki ledeni plošči

ležal mrož. William je pogledal kapitana in Vero. In hipoma ga je prevzela zvita misel: "Stjepan Jegorič, poskusite ga sneti! To bo imenitna šala! Če se dobro skrijete za ledeno ploščo, se mu prav lahko približate."

"Sam naj grem tja?" je vprašal kapitan. "No veste, to bi bilo preveč tvegano! In razen tega so močni valovi, razdalja tudi ni majhna."

"Seveda ni mogoče, da bi šel sam tja. To bi bilo nevarno," je potrdila Vera.

William se je nasmehnil in brez besede odšel k čolnu. Med potjo je zaklical sinu: "Mitja, prinesi mi hitro puško!"

"Nikolaj! Ti si neumen! To je blazno!" je Vera razburjeno vpila.

Toda William ni odgovoril. Že je potisnil čoln od sipine. Čez nekaj minut je že plesal na valovih.

"Očka bo ustrelil mroža! Očka bo ustrelil mroža!" je veselo kričala mala Zina, ki je pritekla za bratom.

Vera in kapitan sta molče zrla na zaliv. Stjepanu Jegoriču je bilo nerodno, nekako sram ga je bilo in zdelo se mu je, da ga gleda Vera s ponižujočim sočutjem. Razjarjen je mislil: "Sam hudič je prinesel tega mroža! Kako slabo se bo to končalo!"

Vera je vedno nemirneje sledila zibajočemu se čolnu. Včasih se je zdelo, kakor da se je z nosom zakopal v valove in da se ne bo več prikazal. Toda čoln se je zopet prikazal, vozil križem-kražem in krožil med ploščami. Mrož je še vedno ležal na soncu, ki ga je gredo, in ni opazil bližajočega se lovca. Še nekaj minut nemirnega, brezkončnega pričakovanja — pa se je videlo, da William meri.

Strela ni bilo moči slišati. Samo majhen gost oblček dima se je pokadil. Žival je skočila pokonci, padla in za nekaj trenutkov obležala. Tedaj se je pokazal nov oblak dima in mrož je štrbunknil v vodo in splaval proti čolnu. Skozi daljnogled se je dobro videla njegova glava brez ušes, njegovi veliki čelani in naguban vrat. Vera je prestrašena zakričala in se podzavestno stisnila k kapitanu, pa se je takoj umaknila, ko je začutila dotik njegove roke.

Besneča žival je bila že pri čolnu. V prihodnjem trenutku bo s strašnimi čelani prevrnila ali prevrta čoln. Vera je umirala od strahu in se krčevito z obema rokama oprijela daljnogleda. V tem trenutku je William spretno skočil na bližnjo ledeno ploščo in zopet dvakrat ustrelil. Prav ob robu plošče je mrož brez moči povesil glavo. Lovca je bil spet v čolnu. Vera se je utrujena zgrudila na kamen.

"Ne morem. Strašno je! Kaj uganja take divje lovske pustolovčine?"

Obraz si je zakrila z rokama. Kapitan je topo zrl na morje.

"Gotovo! Odpravljen je mrtev je, mama! Privezuje ga za čoln," je Mitja radostno sporočil in tekel na obrežje očetu naproti.

Drugič je William s kapitanom in obema najstarejšima sinovima igral gorodki, rusko narodno igro s kugljami in kiji. Vera je sedela v bližini. Otroci so razigrani tekali okrog in se smejali. Tudi oba moža sta bila dobre volje. William je veselo zaklical nekaj otrokom in se nenadoma obrnil k svojememu soigralcu: "Stjepan Jegorič, ali poznate samorsko rokoborbo? Jaz sem samo pozabil, kako se imenuje."

"Nikdar nisem videl tega. Kako gre?"

"Če hočete, vam pokažem."

"Prosim!"

William je stopil k kapitanu. "Mitja, Andrija! Poglejta! Tako se bore samorci!" je zaklical. Toda misli je manj na sirove nego na Vero. Potem je spretno počepnil, napravil hiter skok in dvignil kapitana čez glavo. S stegnjenimi rokama ga je za kolke držal vodoravno nad seboj in se hitro zasuknil okrog svoje osi. "Hop!" ga je postavil na tla.

Kapitan je padel. Otroci so ploskali. Mali je veselo kričal: "Mama! Glej! Stjepan Jegorič je mrtev!"

Vera se je zasmejala. Kapitan je počasi vstal in se v zadregi smehljaj.

Čez tri dni se je prišel Stjepan Jegorič posloviti. Ladja je bila pripravljena za odhod. Wil-

HOW ARE YOU SERVING AMERICA?

- ★ Conserving food and clothing?
- ★ Salvaging scarce materials?
- ★ Buying War Savings Stamps and Bonds?
- ★ Refusing to spread rumors?
- ★ Showing your car with neighbors?

U. S. CITIZENS' SERVICE CORPS

ASK YOUR LOCAL DEFENSE COUNCIL

Mož in žena sta zaposlena od zore do mraka. Nastavljata mreže in vlečeta z ujetih živali teko, trdo kožo z debelo plastjo masti. Na kapitana ne utegneta misliti. In tudi ni prav nič potrebno. Ta spomin je bolesten, dokončno odrezan.

Poleg hiše strgata Vera in najstarejši sin kože, jih uvrščata in nalagata v šupi. Gronlandske tjujenje, lisune, morske zajce, navadne morske pse — vsak ima svoje mesto.

"Anuška, ljuba moja, pripravi samovar. Tako sem trudna."

Soba je polna veselega pomladanskega sonca. Tako prijetno je po trdem delovnem dnevu od počitni se v družinskem krogu govoriti z možem o gospodarstvu in se ljubkovati z otroki.

Na sebe ne utegne nihče izmed njih misliti.

KONEC

THE NEW ENCYCLOPEDIA OF MACHINE SHOP PRACTICE

GEORGE W. BARNWELL
Institute of Technology v angleščini
Special manni profesor na Stevens

Podlaga za mehanično znanje s moreta dobiti s knjigo NEW ENCYCLOPEDIA OF MACHINE SHOP PRACTICE (v angleščini). Ta velika knjiga popljuje in v slikah pokazuje temeljna dela mehanike. Razloži vse natanko, kar mora znati najboljši mehanik; pojasnjuje uporabo vsakega stroja, orodja in meril. Poudi vse, kako je treba uporabiti načrte (blue prints) ter vam tudi daje mnogo razumskih tabel, da morete pospešiti svoje delo. Ne glede na to, ali ste šele početnik, vam bo ta knjiga zelo koristna in mnogo potrebna. 1000 slik in risb. 576 strani, trdo vezana knjiga stane \$10.00. Poštno plačamo mi. Naročite pri KNIGARNI SLOVENSKO PUBLISHING COMPANY, 216 West 18th ST. NEW YORK. — Zaloge ni več. Naročite to važno knjigo še danes.

POŠTNA UPRAVA

Šeli vsled vojnih razmer zmanjšal delo in samodejno preuredbo naslovov. Vsek naslov v vaših listih ima namreč sedaj še posebno število, ki pismonoslo pove, v katerem kraju se naslovnik nahaja.

Naslovice v bodoče vse pisma:

PROSVETA
2657 S. Lawrence Ave.
Chicago 28, Illinois

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Do zbiranja 12. ročne hemeracije so lahko naročili na list Prosveto in prišlo eden, dva, tri, štiri ali pet članov in ene družine ali naročnik. List Prosveto stane na vse leto, in vse članke in dodatke \$2.30 na eno leto naročnina. Kev pa člani še želijo prejemati \$1.30 na teden, se jim to prišteje k naročnini. Če pa člani želijo prejeti, reči, da je list prejemal za članke SNPJ. List Prosveto je v resni lastnina in gotovo je v vsaki družini, ki bi jo red čital list vsak dan.

Pojasnimo: Vselej kakor hitro kateri član članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bo moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveto. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku. Cena lista Prosveto je:

Za 12. delovni v Kanadi \$2.00	Za 12. delovni v Chicago je \$7.50
1 tednik in 1.00	1 tednik in 6.50
2 tednika in 2.00	2 tednika in 5.10
3 tednika in 3.00	3 tednika in 3.90
4 tednika in 4.00	4 tednika in 2.70
5 tednikov in 5.00	5 tednikov in 1.50

Za Evropo je 8.00

Splošno spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v glavnici in si naročite Prosveto, list, ki je vaš lastnina.

PROSVETA, SNPJ
2657 S. Lawrence Ave.
Chicago 28, Ill.

Priložite polnjam naročnino na list Prosveto vsote \$

1) Ime _____ Čl. družina št. _____

2) _____ Čl. družina št. _____

3) _____ Čl. družina št. _____

4) _____ Čl. družina št. _____

5) _____ Čl. družina št. _____

6) _____ Čl. družina št. _____

Nov naročnik _____ Star naročnik _____

Pod severnim nebom

Pavel Nizovel

16

Bujok je nekaj časa brskal po žepih in skrivaj ogledoval postavo gospodinje. Vera je opazila njegov pogled in se neugodno počutila. Postala je nemirna. Toda Bujok je postal že smejljivi. Razgorel se je, nehal preiskovati žepa in dejal z zlobnim nasmehom: "Mislil, da sem izgubil pismo. Morda opraviha brez njega!"

Napravil je korak proti njej in zaplil pogled za ovratnik njene bluze.

Vera je prestrašena vstala. "Vi! Ne razumem vas! Kaj hočete?"

Bujok je upihnil luč, hitro pograbil ženo, ki je zakrivala, in jo hotel vreti na tla. Prevrnjen stol je padel, manjši predmeti so se trkljali po tleh, otroci so se spustili v jok.

Vera se je obupno trudila, da bi prišla na hodnik do bližnjih vrat, v tretjo sobo, v kateri ni nihče stanoval in kjer je sedaj ležal bolan pes. Toda slučaj je hotel, da je Bujok sam odprl vrata. Takoj je začutil zobe na

svoji nogi. Spustil je ženo in se začel boriti s psom.

V tem trenutku je planil v vežo Vorobjov, ki je šel počasi za Bujokom, ko sta prišla v bližnjo hišo. Zunaj je stal pripravljen. Skočil je na Vero, ki je vstala, in jo s težkim, živalskim sunkom podrl na tla. Obležala je brez moči, vdano, zaprla oči in od gnusa in bolečine stisnila zobe.

Vorobjov se je v triumfu in samozadovoljnosti zgraval. Žena je ležala pred njegovimi nogami in tekmeč se je še vedno boril s psom. Urno, mrzlično je odpljopil in stegnil roke po ženi — tedaj pa je nenadoma omahnil. V sencih je začutil strašno bolečino, ko je odprl oči, je ležal na tleh poleg žene. Nad seboj je videl cev revolverja in divji, pobesneli kapitanov pogled.

Vorobjov je počasi vstal in se brez čepice opotekel k vratom.

Oba sovražnika — človeka in psa — je bilo težko ločiti. Bolni pes, ki je bil z nožem že tak oboden, da se je še komaj gibal, še vedno ni hotel odnehati. Končno se ga je posrečilo privržati na verigo.

Vera je histerično jokala in se valjala po zofi.

17

Kapitanovo razmerje do Vere je doseglo naravno mejo, do katere je moralo na vsak način priti. To se je zgodilo dva meseca po zgodbi z mornarji.

Vera je mislila prej, da ona in vsa njena čustva pripadajo edinole Williamu. Če bi pa nekoč prišel kdo drugi, bi vsa njena čustva prešla na tistega in njen mož bi ji postal popolnoma tuj. Toda sedaj se je zgodilo vse drugače. William in kapitan sta imela enako prostora v njenem srcu. Oba sta ji bila blizu, oba je potrebovala. Kaj naj napravi? Ali more iti tako daleč? Morala je najti izhod. Ni se mogla odpovedati niti prvemu niti drugemu.

V zunanjem življenju vseh treh se ni nič izpremenilo. Moža sta šla večkrat skupno na lov ali pa sta prebila mnogo ur pri šahu ali v dolgih pogovorih. Vera je sedela in šivala ali krpala mreže in ju opazovala. Če sta se pripravila, se je kapitan hitro razvnel, vngot in zanosito govoril in divje mahal z rokama. Njegov lepi obraz je postal razburjen. V takih trenutkih je uživala Vera neprikrito veselje nad njim.

William pa je bil miren in se obvladoval. Njegovi dokazi so